

Toimenpideohje salmonellatartuntojen ehkäisemiseksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
PL 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 6000

www.thl.fi

Ohjaus 21/2017

Markku Kuusi, Elina Seppälä, Saara Salmenlinna, Ruska Rimhanen-Finne

Toimenpideohje salmonellatartuntojen ehkäisemiseksi

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-302-932-3

ISSN 2323-4172

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-932-3>

Helsinki 2017

Sisältö

1	Ohjeen tavoite	4
2	Salmonellainfektio	4
3	Salmonellainfektion laboratoriodiagnostiikka	4
4	Riskityötä tekevien henkilöiden terveydentilan selvitys salmonellatartunnasta	5
4.1	Terveydentilan selvitys työsuhteen alussa.....	6
4.2	Vatsatautiin liittyvät selvitykset.....	6
5	Toimenpiteet kun riskityötä tekevällä henkilöllä todetaan salmonellatartunta	7
5.1	Riskityöstä pidättäminen	7
5.2	Seurantanäytteet	7
6	Muut toimenpiteet kun henkilöllä todetaan salmonellatartunta	7
6.1	Hygieeniset toimenpiteet	7
6.2	Mikrobilääkehoito.....	7
6.3	Menettely erityisryhmien kohdalla.....	8
6.4	Tartuntalähteen selvittäminen.....	8
7	Hoidon ja ehkäisyn kustannukset	9
8	Salmonellatapausten ilmoittaminen	10
	Liite 1. Malli: Vapaamuotoinen todistus terveydentilasta	11

1 Ohjeen tavoite

Tämä ohje antaa tietoa toimenpiteistä, joilla voidaan ehkäistä salmonellan leviämistä salmonellatartunnan saaneista henkilöistä. Tavoitteena on yhdenmukaistaa terveydenhuollon toimenpidekäytäntöjä. Ohje on tarkoitettu terveyskeskusten tartuntataudeista vastaavien ja työterveyshuollon lääkärin ja hoitajien, alueellisesta tartuntatautien torjunnasta ja elintarvikevalvonnasta vastaavien ja kliinisen mikrobiologian laboratoriodien käyttöön.

Ohje ei koske *Salmonella* Typhi (lavantauti) eikä *Salmonella* Paratyphi (pikkulavantauti) tapauksia. Katso erillinen ohje: Toimenpideohje *Salmonella* Typhi ja *Salmonella* Paratyphi tartuntojen ehkäisemiseksi. <http://www.julkari.fi/handle/10024/104485>

Ohje ei myöskään sisällä salmonellatartuntojen ehkäisyä matkailijoilla. Tietoa matkaripulin ehkäisystä löytyy Matkailijan terveysoppaasta: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/ktl.mat?p_selaus=107937.

2 Salmonellainfektio

Salmonellat voivat aiheuttaa suolisto- ja yleisinfektioita. Salmonelloja tunnetaan yli 2 500 serotyyppiä. Yleisimmät Suomessa ihmisille tautia aiheuttavat serotyypit ovat *S. Enteritidis* ja *S. Typhimurium*. Salmonellainfektiot (salmonelloosit) luokitellaan tartuntatautiasetuksessa (146/2017) yleisvaarallisiksi tartuntataudeiksi. Tartuntatautirekisteriin raportoidaan vuosittain 1 500-2 000 salmonellatapausta. Näistä noin 80 prosenttia on saatu ulkomailta.

Salmonella leviää yleensä bakteeria kantavan ihmisen tai eläimen ulosteella saastuneiden elintarvikkeiden tai veden välityksellä. Se voi tarttua myös ihmisestä toiseen, jos käsihygienia on puutteellinen. Tavallisimpia tartunnanlähteitä ovat mm. huonosti kypsennetty tai raaka liha, pastöroimaton maito, idut ja ulkomaista alkuperää olevat tuoretuotteet, kuten vihersalaatit. Vuosina 2011–2016 Suomessa raportoitiin 0-2 kotimaista salmonellaepidemiaa vuosittain.

Suoliston salmonellainfektion yleisimmät oireet ovat ripuli ja kuume. Itämisaika on 6–72 tuntia. Ripulioireet kestävät 4–10 päivää, minkä jälkeen potilas kantaa salmonellaa oireettomasti suolistossaan tavallisesti 4–5 viikon ajan. Oireeton kantajuus voi kuitenkin kestää 10 prosentilla potilaista 10–12 viikkoa ja alle prosentilla jopa yli vuoden. Salmonellaan sairastuneista vastasyntyneistä puolet säilyy kantajina useita kuukausia. Kantajuuden pituuteen vaikuttavat mm. salmonellakannan ja sairastuneen henkilön ominaisuudet. Reaktiivinen niveltulehdus kehittyy tartunnan jälkitautina jopa 10 prosentille tartunnan saaneista suomalaisista aikuisista.

3 Salmonellainfektion laboriodiagnostiikka

Epäiltäessä salmonellaa tai muuta bakteeria vatsataudin aiheuttajaksi pyydetään ulosteviljely 1 (F-BaktVi1; Suomen Kuntaliiton nro 3442), jolla tutkitaan salmonella-, kampylo-, shigella- ja yersiniabakteerit, tai nukleinihapon osoitus (esim. F-BaktNho, F-BaktVIP,) yhdistettynä viljelytutkimukseen. Oireetonta salmonellakantajuutta selvitettyä pyydetään pelkästään ulosteen salmonellaviljely (F-SalmVi; 2608). Ulostenäytteet otetaan ennen mahdollisen mikrobilääkityksen aloittamista.

Hyvin pienetkin salmonellamäärät, jopa vain noin 10 salmonellasolua/g ulostetta voidaan osoittaa rikastusviljelyllä tai nukleiinihapon tunnistustestillä. Salmonellaenteriitin alkuvaiheessa bakteereita on ulosteessa yleensä runsaasti ja niitä on helppo löytää ilman rikastustakin. Kantajilla bakteereita on ulosteessa vain vähän ja niiden erittyminen voi lisäksi olla ajoittaista. Kliinisen mikrobiologian laboratoriot tunnistavat eristämänsä kannat mm. bakteerien kokonaisproteiiniprofilien (MALDI-TOF) avulla ja/tai biokemiallisin testein. Salmonella nimetään joko sukutasolle (*Salmonella* sp.) tai agglutinaatiotesteillä seroryhmätasolle käyttäen kaupallisia antiseerumeita. Osa kliinisen mikrobiologian laboratorioista nimeää kannat myös serotyypitasolle tavallimpien serotyyppien osalta. Kotimaisten kantojen tarkempi tyyppitys (ml. serotyyppitys) tehdään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL).

4 Riskityötä tekevien henkilöiden terveydentilan selvitys salmonellatartunnasta

Riskityöllä tarkoitetaan sellaisia työtehtäviä, joissa on suuri vaara levittää salmonellatartuntaa. Tartuntatautilain (1227/2016) ja -asetuksen (146/2017) mukaan työnantajan on vaadittava työntekijältä luotettava selvitys siitä ettei tällä ole salmonellatartuntaa kun henkilö työskentelee seuraavissa tehtävissä:

1. elintarvikelaissa (23/2006) tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa tehtävässä, jossa käsitellään pakkaamattomia kuumentamattomina tarjoiltavia elintarvikkeita
2. maidon tuotantotilalla maidonkäsittelytehtävässä jos tila toimittaa maitoa meijeriin jossa maitoa ei pastöroida.

Salmonellaa kantava henkilö voi saastuttaa elintarvikkeen salmonellabakteerilla käsitellessään elintarviketta. Salmonellabakteeri tuhoutuu kuitenkin helposti kuumentamalla. Sen vuoksi terveydentilan selvitys vaaditaan vain niiltä henkilöiltä, jotka käsittelevät sellaisia pakkaamattomia elintarvikkeita, joita ei kuumenneta ennen niiden myyntiä tai tarjoilua ja joiden välityksellä salmonellatartunta voisi levitä. On hyvä huomioida, että elintarvike voi saastua salmonellabakteerilla myös kuumennuksen jälkeen, minkä vuoksi terveydentilan selvitys vaaditaan myös niiltä henkilöiltä, jotka käsittelevät pakkaamattomia elintarvikkeita sen jälkeen, kun elintarvike on kuumennettu eikä sitä kuumenneta uudestaan ennen tarjoilua. Selvitys vaaditaan esimerkiksi henkilöltä joka:

- käsittelee pakkaamatonta lihaa teurastamossa tai leikkaamossa
- käsittelee maitoa, joka menee kulutukseen ilman lämpökäsittelyä (raakamaitona tai raakamaitotuotteina). Ternimaitoa käsittelevältä henkilöltä ei sen sijaan vaadita selvitystä, koska ternimaito käytetään kuumennettuna.
- valmistaa salaattia
- käsittelee helposti pilaantuvia leivoksia tai kakkuja (esim. täytekakut, juustokakut)
- käsittelee pakkaamattomia elintarvikkeita niille tehdyn kuumennuskäsittelyn jälkeen eikä elintarvikkeita kuumenneta uudestaan ennen niiden tarjoilua. Esimerkiksi pakkaamattomien pastöroitujen maitotuotteiden käsittely, pakkaamattomien lihavalmisteiden käsittely.

Selvitystä ei kuitenkaan vaadita henkilöltä, joka käsittelee sellaisia pakkaamattomia elintarvikkeita, joiden välityksellä salmonellatartunnan leviäminen on hyvin epätodennäköistä. Tällaisia elintarvikkeita ovat esimerkiksi irtokarkit, alkoholijuomat, keksit ja kuivakakut. Selvitystä ei myöskään vaadita valmisruokaa jakelevilta työntekijöiltä, kuten vanhainkotien tai palvelutalojen henkilökunnalta tai vastaavissa tehtävissä toimivilta työntekijöiltä.

Selvitys vaaditaan myös harjoittelijoilta ja muilta vastaavilta henkilöiltä, jotka toimivat työpaikalla ilman palvelussuhdetta vähintään kuukauden. Selvitys vaaditaan ennen palvelussuhteen alkamista tai aina silloin, kun työssäolon aikana on perusteltu syy epäillä, että työntekijä voi olla salmonellabakteerin kantaja (kuumeinen ripulitauti tai esim. perheenjäseneltä todettu salmonellatartunta).

Riskityöksi ei enää luokitella työtä vastasyntyneiden osastolla, ruuan valmistuksessa vastasyntyneille sairaalassa, esim. sairaaloiden äidinmaitokeskuksissa, tai vesilaitoksessa välittömässä kosketuksessa jakeluun menevän veden kanssa (Vanha tartuntatautilaki 989/2006 ja -asetus 1376/2006)

4.1 Terveydentilan selvitys työsuhteen alussa

Terveydentilan selvityksellä työsuhteen alussa tarkoitetaan työterveyshuollon tai terveyskeskuksen lääkärin tai hoitajan tekemää haastattelua, Haastattelun yhteydessä työntekijälle korostetaan elintarviketyön hyviä hygieniakäytäntöjä (oireisena ei olla töissä, työnantajalle ilmoitetaan elintarvikkeiden välityksellä mahdollisesti tarttuvasta taudista ja hyvän käsihygienian merkitystä työssä korostetaan ja siihen koulutetaan). Todistus terveydentilan selvityksestä on vapaamuotoinen (malli liitteessä 1).

Laboratoriotutkimus tehdään jos työntekijällä on parhaillaan tai hänellä on edeltävän kuukauden aikana ollut kuumeinen ripulitauti. Laboratoriotutkimuksen tarve perustuu työntekijän omaan ilmoitukseen vatsatauti-oireista.

Laboratoriotutkimusta ei enää pyydetä oireettomilta työntekijöiltä matkan jälkeen.

Työntekijöiden terveydentilan selvitykset järjestää työnantaja osana työterveyshuoltoa. Opiskelijoiden terveydenhuolto järjestää terveystarkastukset niille opiskelijoille, jota toimivat yllämainituissa työtehtävissä ilman työsuhdetta. Työ- ja elinkeinotoimistojen tai yksityisten oppisopimusyritysten kautta työhön tulevien harjoittelijoiden terveystarkastukset tehdään kunnan terveyskeskuksessa. Terveystarkastus on tutkittavalle maksuton, koska kyseessä on selvitys yleisvaarallisen tartuntataudin toteamiseksi (asiakasmaksulain 5 § 4 kohta).

4.2 Vatsatautiin liittyvät selvitykset

Kuumeisen ripulitaudin aiheuttajan selvittämiseksi suositellaan laajempaa viljelytutkimusta (F-BaktVi1) tai viljelytutkimuksen ja nukleiinihapon osoituksen (usein PCR-menetelmä) yhdistelmää. Kun vatsatautiin sairastavan työntekijän laboratoriotutkimusta ei rajata salmonellaan, voidaan saada kiinni myös muita taudinaiheuttajia (tartuntatautilain 57§).

Jos henkilö on työkykyinen, hänelle järjestetään sellaisia työtehtäviä, joissa tartuntariski vältetään. Riskityöhön voi palata kahden oireettoman päivän jälkeen, jos laboratoriotutkimuksissa ei ole todettu salmonellaa tai jos PCR-positiivisesta näytteestä ei ole saatu salmonellaa viljeltyä.

5 Toimenpiteet kun riskityötä tekevällä henkilöllä todetaan salmonellatartunta

5.1 Riskityöstä pidättäminen

Kun riskityötä tekevällä henkilöllä todetaan salmonellatartunta, hänet pidätetään työtehtävistään tartuntataudeista vastaavan lääkärin tai päivystysaikaan terveyskeskuslääkärin toimesta. Ensisijaisesti hänelle järjestetään muita työtehtäviä, joissa tartuntariski vältetään. Jos tämä ei ole mahdollista, virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen tautiin sairastuneen pidätettäväksi työstä enintään kahden kuukauden ajaksi. Tarvittaessa tartuntataudeista vastaava lääkäri voi jatkaa työstä pidättämistä enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos edellytykset ovat edelleen olemassa. Erityisesti on korostettava, että mikrobilääkehoidon aikana ei saa tehdä riskityötä, koska salmonellan häviämistä suolistosta ei pystytä tuolloin varmuudella toteamaan.

5.2 Seurantanäytteet

Salmonellavapauden toteamiseksi riskityötä tekevilta henkilöiltä vaaditaan kolme peräkkäistä noin kahden vuorokauden välein (esim. ma, ke, pe) tai tätä harvemmin otettua ulostenäytettä, joiden salmonellaviljelystä on saatu negatiivinen tulos.

Seurantanäytteiden otto aloitetaan aikaisintaan viikon kuluttua salmonellaposiitivisuuden toteamisesta tai viiden päivän kuluttua antibiootihoidon loppumisesta. Näytteitä otetaan keran viikossa, kunnes saadaan ensimmäinen negatiivinen näyte. Sen jälkeen näytteitä voidaan ottaa kahden vuorokauden välein, kunnes on saatu kolme peräkkäistä negatiivista näytettä. Jos näytteet ovat positiivisia vielä neljän viikon kuluttua salmonellatartunnan toteamisesta, harkitaan näytteenoton harventamista.

6 Muut toimenpiteet kun henkilöllä todetaan salmonellatartunta

6.1 Hygieeniset toimenpiteet

Hyvää käsi- ja wc-hygieniaa korostetaan kaikille salmonellatartunnan saaneille. Erityistä varovaisuutta ja hyvää yleis- ja käsihygieniaa on noudatettava ruuanlaitossa sekä pienten lasten ja vanhusten hoidossa. Kotona astiat, wc-tilat ja pyykki pestään normaalisti. Ulosteen tahrима pyykki pestään vähintään +60°C:ssa. Kouluissa ja päiväkodeissa epidemiatilanteissa käytetään kertakäyttöpyyhkeitä. Terveystieteiden laitoksissa käytetään lisäksi alkoholipitoisia käsihuuhteita.

6.2 Mikrobilääkehoito

Salmonellan aiheuttamia infektoita ei pääsääntöisesti suositella hoidettavaksi mikrobilääkkeillä. Oireisen salmonellainfektion mikrobilääkehoidosta päätetään potilaan taudinkuvan ja perusterveydentilan mukaan. Mikrobilääkehoitoa voidaan harkita seuraavissa tapauksissa:

- pitkittynyt taudinkuva
- taudinkuva viittaa yleisinfektioon

- potilas on alle yhden vuoden ikäinen tai vanhus
- henkilöllä on vaikea perussairaus (maligniteetti, hiv–infektio tai muu immunosuppressio, sokeritauti, maksan tai munuaisten vajaatoiminta).

Ripulivaiheessa annettu mikrobilääkehoito saattaa jopa pitkittää kantajuusaikaa. Kantajuuden pitkittyessä voidaan mikrobilääkehoitoa kuitenkin harkita tapauskohtaisesti, ja näissä tapauksissa pyydetään tarvittaessa ottamaan yhteyttä sairaanhoitopiiriin infektio lääkäriin ohjeiden saamiseksi.

6.3 Menettely erityisryhmien kohdalla

a) Päiväkotilapset ja koululaiset

Päiväkodin henkilökunnalle tiedotetaan asiasta. Jos päiväkotilapsella todetaan salmonella, hänet otetaan pois päivähoidosta oireiden keston ja kahden oireettoman päivän ajaksi. Koululaiset voivat käydä normaalisti koulussa vointinsa mukaan. Lapsille opetetaan wc- ja käsihygieniää.

b) Laitosmaisissa olosuhteissa asuvat: vanhukset, vammaiset, varusmiehetjne.

Jos laitoksessa asuvalla todetaan salmonellatartunta, hänelle ja henkilökunnalle korostetaan wc- ja käsihygienian merkitystä. Pitkiä metsäharjoituksia ei suositella oireileville, salmonellaposiitivisille varusmiehille.

c) Terveystieteiden laitoksissa olevat potilaat

Salmonellaposiitiviset potilaat hoidetaan kosketusvarotoimin niin kauan kuin ripulointi jatkuu. Potilaille korostetaan wc- ja käsihygienian merkitystä..

d) Raskaana olevat ja synnyttäjät

Raskaana olevan salmonellakantajuus saattaa vaikuttaa synnytystavan valintaan ja äidin ja lapsen sijoittamiseen synnytys sairaalassa. Tarkempien ohjeiden saamiseksi pyydetään ottamaan yhteyttä sairaanhoitopiiriin infektio lääkäriin.

6.4 Tartuntalähteen selvittäminen

Seuraavia altistuksia kysytään seitsemän vuorokauden ajalta ennen ensimmäisiä oireita:

a) Matkailu

-sairastuneen ulkomaanmatkailu em. aikavälillä

-muiden samassa taloudessa asuvien matkailu ulkomailla 2 vrk – 2 kk ennen selvityksen kohteena olevan potilaan sairastumista

b) Lähikontaktit

- vatsataudin oireita samassa taloudessa asuvilla
- vatsataudin oireita vaippaikäisillä, alle kouluikäisillä lapsilla ja muilla henkilöillä joiden kanssa on oltu läheisissä tekemisissä

c) Riskielintarvikkeet

- lihatuotteet, erityisesti siipikarjan liha (huomioi ristikontaminaation mahdollisuus), idut, pastöroimaton maito, muut tavanomaisesta poikkeavat kypsentämättä nautittavat elintarvikkeet
- ulkomaanmatkalta tuodut elintarvikkeet
- ulkomailla nautitut riskielintarvikkeet, erityisesti tuoreet salaattit ja vihannekset, kanan munat ja kananmunapohjaiset tuotteet, katukeittiöiden tuotteet

d) Eläinkontaktit

- matelijat, liskot, kilpikonnat ym. eksoottiset kotieläimet
- maatilän eläimet
- siilit
- linnut
- lemmikkieläinten puruluut

e) Muut altistukset

- poikkeavan hajuinen, makuinen tai värinen juomavesi
- kutsut, pidot, muut joukkoruokailutilaisuudet

7 Hoidon ja ehkäisyn kustannukset

Tartuntatautilain mukaan kaikki salmonellatartunnat ovat yleisvaarallisia tartuntatauteja. Taudin tutkimus, hoito ja hoitoon määrätyt lääkkeet sekä sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn eristäminen ovat sairastuneelle maksuttomia (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/92). Hoitokustannuksista vastaa potilaan kotikunta. Kansaneläkelaitos korvaa tulonmenetykset työstä pidättämisen tai tartunnan saaneen lapsen hoitamisesta aiheutuneesta vanhemman työstä poissaolosta. Tietoa tartuntatautipäivärahasta ja sen hakemisesta on Kelan sivuilla: <http://www.kela.fi/tartuntatauti?inheritRedirect=true>

8 Salmonellatapausten ilmoittaminen

Mikrobiologian laboratorio tekee tartuntatauti-ilmoituksen laboratoriovarmistetuista salmonellatapauksista. Hoitava lääkäri ottaa yhteyttä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavaan lääkäriin toimenpidetarpeen selvittämiseksi. Jos epäillään epidemiaa, kunnan epidemiaselvitystyöryhmä ryhtyy selvitystoimiin. Elintarvike- tai vesivälitteistä epidemiaa epäiltäessä, kunnan epidemiaselvitystyöryhmä tekee lisäksi ilmoituksen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (<https://www.thl.fi/fi/web/infektiotaudit/seuranta-ja-epidemiat/elintarvike-ja-vesivalitteiset-epidemiat/epidemian-ilmoittaminen>).

Mikäli sairastunut hoitaa työksensä nauta-, sika- tai siipikarjaa tai muita tuotantoeläimiä tai asuu tällaisella maatilalla, tartuntataudeista vastaava lääkäri ilmoittaa asiasta kunnaneläinlääkärille.

Mikäli em. tilalla todetaan eläimillä salmonellatartuntoja, tulee kunnaneläinlääkärin olla yhteydessä kunnan tartuntataudeista vastaavaan henkilöön.

Ohjeeseen on saatu rakentavia kommentteja eri sairaanhoitopiireistä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä ja Evirasta,

Lisätietoja:

Kommentit ja korjausehdotukset:

Sähköposti: tartuntatautilaakari@thl.fi, epitiimi@thl.fi

Lisätietoja salmonellainfektiosta, -seurannasta ja epidemiaselvityksestä

<https://www.thl.fi/fi/web/infektiotaudit/taudit-ja-mikrobit/bakteeritaudit/salmonella>

<https://www.thl.fi/fi/web/infektiotaudit/seuranta-ja-epidemiat>

<https://www.evira.fi/elintarvikkeet/tietoa-elintarvikkeista/elintarvikevaarat/ruokamyrkytykset/ruokamyrkytyksia-aiheuttavia-bakteereja/salmonella/>

Lisätietoja elintarvikehygieniasta, hygieenisistä työtavoista ja henkilökohtaisesta hygieniasta

<https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/elintarvikehygienia/>

Tartuntatautilaki (1227/2016) ja -asetus (146/2017)

<http://www.finlex.fi>

Liite 1

Liite 1. Malli: Vapaamuotoinen todistus terveydentilasta

Tutkittavan nimi	Henkilötunnus
Osoite ja puhelinnumero	
Ammatti	Työnantaja

LAUSUNNON TARKOITUS

Selvitys terveydentilasta työsuhteen alussa

LAUSUNTO

Mikäli tutkittava ei sairasta parhaillaan eikä ole sairastanut kuumeista ripulitautia viimeisen kuukauden aikana:
Tutkittava vakuuttaa, ettei hän sairasta parhaillaan tai ole sairastanut viimeisen kuukauden aikana kuumeista ripulitautia. Näin ollen ei ole perusteltua syytä epäillä, että tutkittava olisi salmonellabakteerin kantaja.

Mikäli tutkittava on sairastanut kuumeisen ripulitaudin viimeisen kuukauden aikana:
Tutkittava on sairastanut kuumeisen ripulitaudin viimeisen kuukauden aikana. XX.XX.XXXX (XX.XX.XXX ja XX.XX.XXXX) otettujen laboratoriotutkimusten perusteella tutkittava ei ole salmonellabakteerin kantaja.

ALLEKIRJOITUS

Edellä olevan vakuutan oikeaksi kunniani ja omantuntoni kautta

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja leima tai nimenselvennys (toimipaikka)